

Концептуальні засади державної енергетичної політики України в умовах збройної агресії

Шепель Т. В.¹

Опубліковано	Секція	УДК
06.01.2026	Економіка	338.24:620.9(477)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18694274>

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз сучасного стану енергетичного сектору України в умовах повномасштабної війни, з особливим акцентом на функціонування газотранспортної та газорозподільчої систем. Розглянуто ключові виклики, що постали перед енергетичною галуззю внаслідок збройної агресії росії. Визначено, що енергетична безпека в умовах воєнного стану набула статусу одного з базових елементів національної безпеки та чинника економічної стійкості держави. Проаналізовано стан газовидобутку, функціонування підземних сховищ газу в умовах постійних загроз і пошкоджень мереж. Наголошено, що, попри значні матеріальні втрати та ускладнення доступу до окремих об'єктів, газова інфраструктура України зберегла працездатність і забезпечує постачання природного газу населенню, промисловості та комунальному сектору, а також виконує важливу стабілізаційну функцію для європейського енергетичного ринку.

Ключові слова: енергетична політика, енергетична галузь, газорозподільчі системи, природний газ, енергетичний ринок.

Conceptual principles of the state energy policy of Ukraine in conditions of armed aggression

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the current state of Ukraine's energy sector in the context of a full-scale war, with a special focus on the functioning of the gas transportation and gas distribution systems. The key challenges that the energy sector has faced as a result of Russia's armed aggression are examined, in particular, the large-scale destruction of critical infrastructure, the loss of part of production and transport capacities, disruption of logistics chains, and increased risks to the stability of energy supply. It is shown that energy security in the context of martial law has acquired the status of one of the basic elements of national security and a factor in the economic stability of the state. Particular attention is paid to the role of the gas sector as one of the key components of the fuel and energy complex of Ukraine. The state of gas production, the functioning of underground gas storage facilities, and the activities of gas transportation system operators and gas distribution companies in the context of constant threats and network damage are analyzed. It is emphasized that, despite significant material losses and difficulties in accessing individual facilities, Ukraine's gas infrastructure has remained operational and provides natural gas supplies to the population, industry, and the utility sector, and also performs an important stabilizing function for the European energy market. The paper reveals the importance of Ukrainian underground gas storage facilities as a tool for balancing supply and demand,

¹ к.е.н., доцент кафедри підприємництва і маркетингу, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу <https://orcid.org/0000-0001-5286-3754>

reducing price fluctuations, and increasing energy stability in the regional dimension. The transformation of Ukraine's role as a transit state, the impact of the war on international energy relations, and the prospects for diversifying natural gas supply routes and sources are separately analyzed. Considerable attention is paid to the relationship between energy policy and foreign policy instruments, in particular, energy diplomacy. The main directions of post-war restoration of the energy complex of Ukraine are summarized, including increasing energy efficiency, protecting and restoring infrastructure.

Keywords: energy policy, energy industry, gas distribution systems, natural gas, energy market.

Вступ

Забезпеченість енергетичними ресурсами є ключовою умовою для сталого розвитку будь-якої країни, оскільки без надійного постачання енергоносіїв неможливо підтримувати стабільну роботу виробничих об'єктів, забезпечувати потреби домогосподарств і створювати умови для розвитку економіки. Високий рівень енергетичної безпеки та ефективності стає пріоритетом для прогресивних держав, які прагнуть досягти сталого розвитку та конкурентоспроможності. *Аналіз останніх досліджень і публікацій.* Науковці зосереджують увагу на аналізі стану електроенергетики України після масованих атак російських сил на енергосистему. Значний внесок у розвиток цієї проблематики зробили В. Гараздюк, М. Диха, В. Грушко, Ю. Корольчук, Х. Коновалова, С. Михайловська, І. Петрова, В. Пшибельський, Л. Троценко, М. Топалов, О. Харченко та інші.

Водночас у сучасних складних соціально-економічних умовах України виникає необхідність суттєвої трансформації теоретико-методичних підходів до визначення стану електроенергетики в умовах російсько-української війни, що потребує проведення ґрунтовних наукових досліджень у цій сфері.

Метою статті є – дослідження газотранспортної та газорозподільчої систем України в період воєнного стану.

Результати

Україна є яскравим прикладом держави, яка прямує шляхом енергетичної незалежності, проте цей шлях зазнав суттєвих змін у зв'язку з військовими діями. Актуальні виклики змушують Україну переглядати свої стратегії та адаптуватися до нових умов. Події, що відбуваються в країні внаслідок агресії росії, призвели до значних руйнувань в енергетичному секторі. Пошкодження інфраструктури, знищення виробничих потужностей, зокрема об'єктів енергетики, створюють серйозну загрозу для національної безпеки країни, енергетичний сектор якої опинився під серйозним тиском і його відновлення вимагає комплексних рішень.

З 2014 р. Україна веде не лише боротьбу за свою територіальну цілісність, а й за енергетичну незалежність, яка є невід'ємною частиною національної безпеки. Стабільне постачання ресурсів, особливо газу, є - одним з основних чинників економічної стабільності регіонів країни. Адже газотранспортна система України – одна з найпотужніших і найрозгалуженіших мереж магістральних газогонів світу. Українська ГТС завжди була надійним, зручним та безпечним маршрутом транзиту газу до країн Європи з огляду на розвинену мережу газопроводів. (рис.1) [667]) [1].

Рис.2 – Газотранспортна система України

Джерело: сформовано автором за даними [1]

До початку повномасштабного вторгнення росії в Україну географічне розташування української газотранспортної системи надавало країні можливість бути важливим транзитним центром для багатьох європейських держав. Система була з'єднана з магістральними газопроводами таких країн, як білорусь, Польща, Молдова, Словаччина, Угорщина, Румунія та росія [2]

Станом на 1 січня 2019 року пропускна спроможність ГТС на кордоні з країною – агресором, складала 288 млрд кубометрів газу, а на кордонах з країнами Європи – 178,5 млрд кубометрів, з яких 142,5 млрд призначалися для постачання в країні Європейського Союзу. [3]

Крім того, газотранспортна система України включала в себе 72 компресорні станції та 12 підземних сховищ газу, що робило її однією з найрозвиненіших систем у Європі. На разі, з 38 тис км газотранспортної системи України 2,5 тис км залишилося на окупованих територіях Луганської та Донецької областей. Така ж доля спіткала трубопроводи, розташовані в Криму. [4]

Значною проблемою для України в умовах війни стало знищення критичної інфраструктури, яку цілеспрямовано атакують окупаційні сили. Російські удари по енергетичних об'єктах України, станом на лютий 2025 р. знищили близько 42% добового видобутку газу. [5] У результаті активних бойових дій понад тисячу населених пунктів залишилися без доступу до газопостачання. Газові мережі або повністю зруйновані, або отримали суттєві пошкодження, що унеможливило швидке відновлення постачання.

Влітку 2025 р. темпи закачування газу у сховища становили близько 50 млн куб на добу. Станом на 5 серпня запаси голубого палива в українських сховищах перевищили 10 млрд куб. Це становило 32,3% від їхньої місткості. Вперше від початку року відставання опустилося нижче 10%. [5] Це становило 32,3% від їхньої місткості. Вперше від початку року відставання опустилося нижче 10%. Так, у порівнянні з 2024 р. у підземних сховищах зберігалось на 9% або 990 млн куб менше газу. Обсяги закачування блакитного палива залишаються помітно вищими. У липні 2025 року в українські

підземні сховища закачали 1,69 млрд кубометрів газу. Це майже удвічі (у 1,9 раза) більше, ніж за аналогічний період минулого року, і є найвищим місячним показником за останні два роки. [5]

Вищі обсяги закачування газу до підземних сховищ пов'язані, перш за все, з активним імпортом природного газу. Так, у липні обсяги імпорту зросли до 833 млн кубометрів, найвищого рівня за майже два роки. Від початку серпня 2025 р. імпорт газу знизився на 26%, проте залишається на рівні понад 20 млн куб на добу. Як і у липні, основу частину природного газу імпортує "Нафтогаз". Так, для підготовки до опалювального сезону 2025-2026 НАК уклав нову угоду на рекордну суму у розмірі 500 млн євро з Європейським банком реконструкції та розвитку. Закупівлі природного газу на кредитні кошти вже розпочато. [6]

Транзитні маршрути для газу в цілому не зазнали значних руйнувань, що дозволяє зберегти їхню функціональність. Проте, найбільших втрат зазнали саме локальні газорозподільчі мережі, що належать облгазам.

Російська війна проти України спричинила значні збитки у газовому секторі держави. Лише наприкінці травня 2022 р. у «Регіональна газова компанія» оцінила збитки від російської агресії відносно газотранспортних та газорозподільних мереж у суму близько – 9,9 млрд грн. Це стосуються пошкодження та виведення з ладу понад 5 тис. км. газорозподільних мереж, відключення та знешкодження близько – 1074 газорозподільних та 2739 шафових газорегулюючих пунктів. [7] Надалі обсяг пошкоджень тільки збільшувався.

На початок березня 2024 року з 1395 газорозподільчих станцій, якими оперує Оператор газотранспортної системи України, 44 були відключені, і більшість із них залишилися без роботи через пошкодження в локальних мережах. [8] Опалювальний сезон 2025 - 2026 р.р., вкотре відбувається під час воєнних дій та проходить в умовах підвищеної небезпеки та викликів.

Наразі Україна активно реформує свою газову промисловість, орієнтуючись на європейські стандарти та впроваджуючи нові принципи взаємодії між учасниками ринку. Війна внесла суттєві корективи в цей процес, створивши нові виклики для регулювання та оптимізації споживання природного газу. Зараз ГТС України виконує дві основні функції:

- забезпечує транзит газу до Європи через територію України;
- транспортує газ до внутрішніх споживачів (промисловість, населення).

Загалом, в умовах воєнного стану українська газотранспортна система продовжує відігравати важливу роль у забезпеченні енергетичної безпеки країни, одночасно виконуючи свої міжнародні зобов'язання (рис.3) [9;10]

Станом на сьогодні найбільша газовидобувна компанія України, «Укргазвидобування» [9], продовжує діяльність на всіх своїх нафтогазових промислах, за винятком тих, що розташовані в зонах активних бойових дій або поблизу фронту. Основний виробничий процес, що включає транспортування природного газу магістральними трубопроводами та зберігання його в підземних газосховищах, здійснюється на базі управлінь магістральних газопроводів. Виробничі структури всіх УМГ є схожими за своєю організацією: вони враховують територіальне розташування об'єктів і мають ті ж технологічні особливості. Кожне управління відповідає за власну мережу об'єктів, розміщених на певній території, незалежно від цілісності виробничо-технологічних комплексів та структури системи.

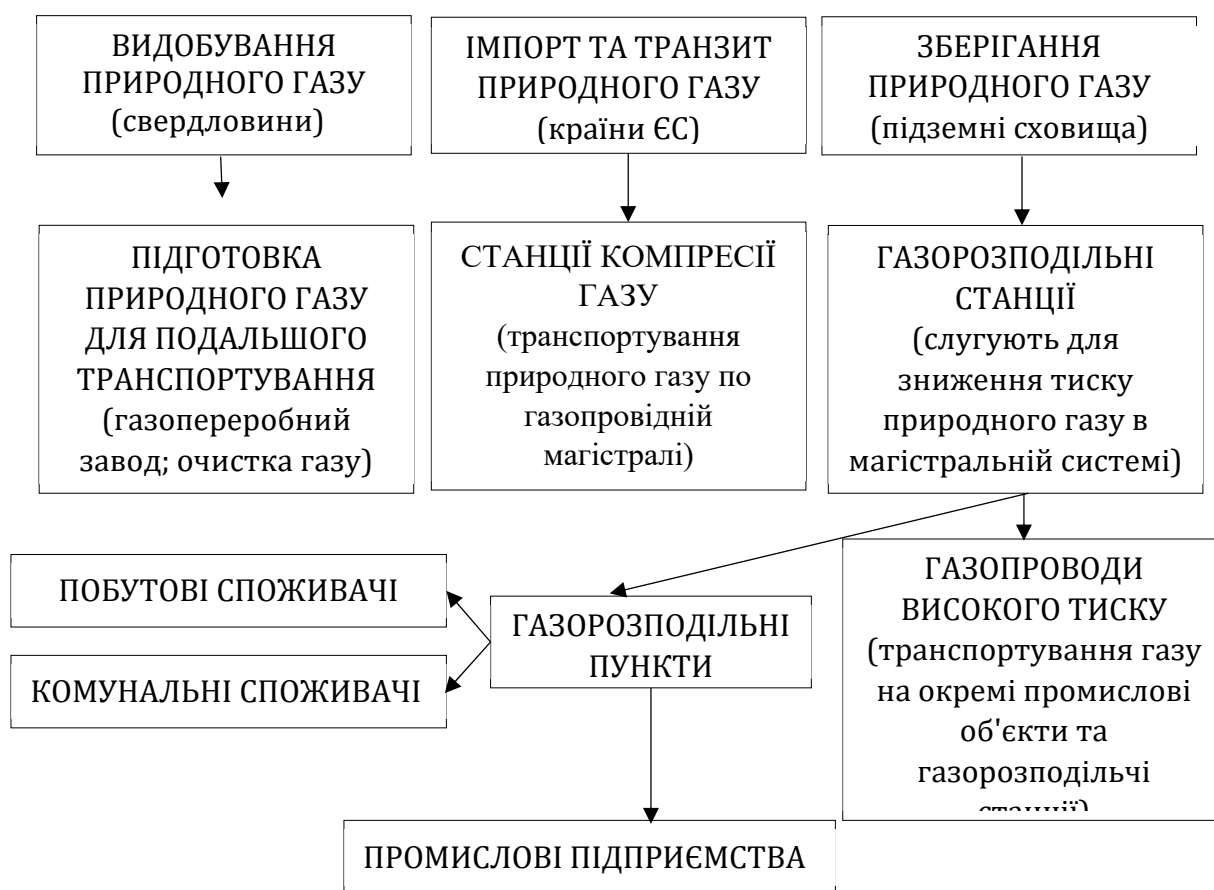

Рис.3 – Схема видобування, імпорту, підготовки, зберігання, розподілу та транспортування природного газу в Україні

Джерело: узагальнено автором за даними [9;10]

Попри війну та атаки ворога, Україна зберегла статус важливої держави на ринку газу, оскільки газотранспортна та газорозподільча системи залишаються невід'ємною частиною паливно-енергетичного комплексу. Інфраструктура зберігання і транспортування природного газу України, не зважаючи на воєнні ризики, здатна впоратися з екстремальними сценаріями, такими як опалювальний сезон в умовах повномасштабної війни чи нестабільність ринків.

Однак, зберігання газу в українських сховищах, в складних умовах, викликає занепокоєння європейських трейдерів, оскільки російські атаки спрямовані на енергетичну інфраструктуру. Проте можливість реекспорту газу з України до ЄС в режимі «митного складу» залишається відкритою, що дозволяє європейським споживачам скористатися накопиченими обсягами газу у критичні моменти. Технічна надійність українських ПСГ, глибина їх залягання та їхня захищеність роблять їх відносно стійкими до атак, що мінімізує ризики.

У газотранспортній системі України створені резервні можливості, що дозволяють оперативно змінювати маршрути транспортування між ПСГ та транскордонними точками, забезпечуючи гнучкість та багатоваріантність постачання газу. Це дозволяє швидко реагувати на непередбачувані ситуації та підтримувати стабільність поставок як для внутрішніх споживачів, так і для європейських партнерів.

Варто зазначити, що частка російського газу на ринку Європи, не зважаючи на воєнні дії, залишається значною. Особливо від нього залежні такі країни, як Австрія, Угорщина та Словаччина. Проте ЄС прагне відмовитися від російського газу до 2027 року, а Україна не зацікавлена в продовженні транзитних контрактів через війну. Альтернативним шляхом постачання газу до Європи може стати транзит із Азербайджану через Україну, що вже обговорюється на рівні міжнародних переговорів.

Баку активно нарощує обсяги експорту газу, постачаючи його в країни ЄС, і така співпраця може стати важливим елементом енергетичної безпеки як для України, так і для Європи. [9]

Українська газотранспортна система, яка інтегрована з міжнародними маршрутами постачання газу, продовжує забезпечувати внутрішній ринок навіть в умовах війни. Зберігання та транспортування газу залишається ключовим елементом енергетичної безпеки України, що сприяє стабільності економіки та підтримує населення в умовах воєнних викликів.

В свою чергу, східний агресор використовує енергетичну дипломатію як окремий інструмент просування своїх економічних і політичних інтересів на міжнародній арені. Тісний зв'язок між енергетичним корпоративним сектором і політичними структурами робить неможливим відокремлення економічних і політичних інтересів у російській зовнішньо-енергетичній політиці. [11]

На стратегічному рівні основним завданням російської енергетичної політики є використання ресурсів для створення альянсів із провідними світовими гравцями, а також як інструмент впливу, а іноді й тиску, на союзників та конкурентів. На тактичному рівні енергетична політика лобіює інтереси російських енергетичних компаній, які прагнуть розширити ринки збуту і зберегти високі ціни на вуглеводні. Водночас ці компанії нерідко використовуються для досягнення геополітичних цілей, навіть якщо це суперечить їхнім економічним інтересам.

Визначаючи напрямки енергетичної політики України, необхідно спиратися на вже ухвалені стратегічні документи, що визначають національні інтереси, а також враховувати сучасні міжнародні тенденції:

- енергетичну стратегію України до 2035 р. [12],
- стратегію екологічної безпеки та адаптації до змін клімату [13],
- майбутній план з енергетики та клімату, який Україна має прийняти згідно із зобов'язаннями перед енергетичним співтовариством [14].

До ключових міжнародних тенденцій, які варто враховувати, належать:

- енергетичний перехід та транзит, що включає підвищення ефективності використання енергоресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій та розвиток альтернативних джерел енергії;
- пріоритетний розвиток відновлювальної енергетики, запровадження системи прогнозування та стратегічного планування розвитку енергетичного сектору, а також його інтеграції з іншими секторами;
- зменшення залежності від третіх країн, які використовують енергоресурси як інструмент впливу в гібридних війнах.

Це передбачає: нарощування власного потенціалу для забезпечення енергією; посилення стійкості та захист енергетичної інфраструктури; створення системи стратегічних резервів паливно-енергетичних ресурсів; інтеграцію енергетичних ринків України з ринками держав-членів ЄС і системою європейської енергетичної безпеки [11]

При виборі конкретної моделі для України, слід також врахувати потенційні сильні та слабкі сторони кожного з підходів. (табл.1) [15-20].

Україна, знаходиться між ЄС і росією, тому через своє географічне розташування стикається як з викликами, так і з можливостями. З одного боку, існує ризик втрати транзитного статусу, але з іншого — відкриваються перспективи досягнення енергетичної незалежності від східного агресора та створення потужного, автономного енергетичного комплексу. Адже він ґрунтуватиметься на принципах екологічності, декарбонізації, інноваційного підходу та ефективного використання ресурсів як у побутовій, так і в промисловій сферах.

Варіанти пріоритетів енергетичної політики для України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>Синергія між бізнесом та державними органами у просуванні енергетичних інтересів на зовнішній арені</p> <p>Крос-секторальна взаємодія держави у просуванні енергетичних інтересів на зовнішні ринки</p> <p>Долучення до міжнародних ринків енергоресурсів, технологій та обладнання</p> <p>Участь у міжнародних економічних організаціях глобального та регіонального рівня</p> <p>Розробка та впровадження планів попередження небезпеки</p> <p>Реалізація політичного, безпекового та економічного діалогу крізь призму захисту навколишнього середовища та сталого енергетичного розвитку;</p> <p>Пріоритезація реформування та «перезавантаження» енергетичного сектору до вуглецево-нейтрального, а відповідно й створення нових бізнесів та робочих місць.</p> <p>Об'єднання стейкхолдерів для просування національних інтересів та створення переговорних платформ щодо енергетичних проблем / криз / питань.</p> <p>інше</p>	<p>Безпековий компонент постачання та доступу до енергоресурсів</p> <p>Питання клімату, екології та сталого розвитку</p> <p>Кібербезпека функціонування енергетичного комплексу</p> <p>Концентрація на захисті існуючого статусу-кво в енергетичній сфері,</p> <p>Розподіл країн на союзників та суперників</p> <p>Потреба у підготовці відповідних фахівців з вузькою кваліфікацією</p> <p>Технікобезпекові компоненти функціонування енергетичних систем.</p> <p>Нестача вузькоспеціалізованих фахівців в енергетичного комплексі</p> <p>інше</p>

Дані можливості слід максимально використати для забезпечення енергетичної незалежності України від зовнішніх постачальників. Основним напрямом Стратегії розвитку на найближчі роки має стати створення самостійної енергетичної системи. Одним із ключових проєктів - є освоєння газових родовищ до 2035 р. В результаті перетворень в енергетичній інфраструктурі Україна повинна отримати гнучку та надійну систему енергетичної безпеки, яка не тільки забезпечить внутрішні потреби країни, але й стане важливою частиною в постачанні енергоресурсів до ЄС зі східних регіонів.

Світова енергетична політика дедалі більше виокремлюється як специфічна форма зовнішньоекономічної діяльності, спрямована на виконання завдань державної енергетичної та кліматичної політики, а також на зниження ризиків і загроз для енергетичної безпеки. Це поєднана модель енергетичної політики з акцентом на безпеку

та клімат. Такий підхід дозволить ефективно представляти й захищати енергетичні інтереси з оптимальними витратами ресурсів. (табл.2) [17 - 25]

Таблиця 2

Документальна база зовнішньої енергетичної політики України

<i>Угода про асоціацію України з ЄС</i>	своєчасний обмін інформацією про енергетичний баланс та потоки енергоносіїв задля імплементації енергетичних стратегій та політик і розвиток/опрацювання прогнозів та сценаріїв; ефективні механізми вирішення потенційних кризових ситуацій в енергетиці, створення яких передбачено цією угодою; співробітництво в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року; міжнародне технічно співробітництво у сфері енергетики, зокрема, з Європейським інвестиційним банком, Європейським банком з реконструкції і розвитку та іншими міжнародними фінансовими організаціями; науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання, надаючи особливу увагу енергозберігаючим і екологічно безпечним технологіям; співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері.
<i>Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року</i>	низький рівень попередження кліматичних загроз та точкове реагування щодо усунення наслідків і відшкодування збитків без подальшого стратегічного планування підходів до адаптації на середньо- та довгостроковий періоди; відсутність системних секторальних та міжсекторальних досліджень з оцінки ризиків, уразливості та прогнозування зміни клімату на національному та регіональному рівнях; недостатня міжвідомча координація діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
<i>Енергетична стратегія України на період до 2035 року</i>	кардинальний перегляд контрактних відносин з рф через переговорний процес у тристоронньому форматі ЄС- Україна-рф; стала диверсифікація поставок газу, з мінімізацією залежності від будь-якого окремо взятого постачальника або маршруту.

Зближення України з ЄС у сфері енергетики сьогодні потребує комплексного підходу, що включає інституційні, безпекові, ціннісні та інші аспекти. В останні роки українські та закордонні дослідники активізували вивчення різних аспектів енергетичної проблематики, враховуючи питання забезпечення енергетичної безпеки на тлі російської агресії.

Висновки

Незважаючи на виклики війни, Україна впевнено рухається до досягнення енергетичної незалежності. Вжиті заходи та стійкість енергетичного сектору свідчать про здатність країни адаптуватися до нових умов та досягати успіху в забезпеченні своїх енергетичних потреб, що є важливим кроком на шляху до енергетичної безпеки та сталого розвитку.

Оскільки ЄС виступає головним енергетичним партнером України, інтерес до його енергетичної політики значно зріс. Вивчаються не лише інституційні нововведення Європейського Союзу у сфері енергетики, але й складні питання солідарності держав - членів щодо спільної енергетичної політики, а також способи реагування на нові виклики енергетичній безпеці. Незважаючи на загальний інтерес до енергетичних питань, ситуація в Україні, що постійно змінюється, висуває нові проблеми для функціонування енергетичного сектору. Крім того, перспектива повоєнної відбудови та прагнення до членства в ЄС ставлять перед дослідниками широке коло завдань.

Війна внесла непередбачувані корективи в плани енергетичного майбутнього України. Тепер на порядку денному стоїть не тільки заміна старої інфраструктури, але й післявоєнне відновлення зруйнованих об'єктів.

У поточних умовах стратегічний курс розвитку потребує перегляду та доповнення такими напрямками, як модернізація інфраструктури та підвищення ефективності управління, а також відновлення ключових енергетичних об'єктів після завершення війни.

Ці можливості слід максимально використати, щоб зробити Україну незалежною від зовнішніх поставачань енергії. Основною ідеєю Стратегії на майбутні роки має стати розвиток самостійної енергетичної системи. У результаті трансформації енергетичної інфраструктури Україна має отримати гнучку та надійну систему енергетичної безпеки, що стане не лише основою для внутрішнього енергозабезпечення, а й важливою ланкою в постачанні енергоресурсів до ЄС зі східного напрямку.

Цінність збереження та відновлення енергетичних ресурсів України, під час війни зросла: вони тепер розглядаються не лише як екологічний, але й як важливий економічний та безпековий фактор.

Список використаних джерел

1. Tranzit gasa kroz Ukrajinu komplikovan zbog zastarjele opreme. URL: <https://www.slobodnaevropa.org/a/1371079.html>
2. Газотранспортна система України. URL: <https://tviygas.com.ua/blog/gazotransportna-sistema-ukraini>
3. Як українська ГТС працювала у 2019 році: ключові цифри і графіка. URL: https://24tv.ua/yak_ukrayinska_gts_pratsyuvala_u_2019_rotsi_klyuchovi_tsifri_i_grafika_n1258337
4. Тарифоутворення в системі газопостачання: науково-практичні підходи до удосконалення. колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Т. Гораль. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2024
5. Окупанти знищили 42% видобутку газу в Україні. URL: <https://newformat.info/economics/okupanty-znyshchyly-42-vydobutku-hazu-v-ukraini/>
6. Bloomberg: нещодавні російські удари знищили понад 60% видобутку газу в Україні. URL: <https://focus.ua/uk/economics/722399-energetika-ukrajini-pered-opalyuvalnim-sezonom-yak-ukrajina-gotyetsya-do-zimi-2025-2026>
7. Як змінюється еко номіка під впливом повномасштабної війни у 2022-2023: ТОП трендів від експерта. URL: <https://fintechinsider.com.ua/yak-zminyuyetsya-ekonomika-pid-vplyvom-rovnomasshtabnoyi-vijny-u-2022-2023-top-trendiv-vid-eksperta/>
8. Мельничук О. Міжнародна торгівля послугами. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Сер. Економічні науки 2020. No 4. С. 115–128
9. Нафтогаз Офіційний сайт. URL: <https://gas.ua/uk/home>
10. Регіональна Газова Компанія. URL: <https://rgc.ua/ua/>

11. Енергетична дипломатія України: аналіз статус – кво та практичні рекомендації. URL:<https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2021/12/energetychna-dyplomatiya-ukrayiny.-doslidzhennya-1.pdf>
12. Енергетична стратегія України на 2035 рік. <https://ips.ligazakon.net/document/NT1513>
13. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 .URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021>
14. Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2024-%D1%80#Text>
15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/conv#n2176
16. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926#Text
17. Енергетична стратегія України на період до 2035 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>
18. Паризька кліматична угода 2015 р. URL: <https://mepr.gov.ua/files/03082021/>
19. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р. для енергетичної дипломатії. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-ekologichno-a1363r>
20. Указ Президента №837/20193. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8372019-30389>
21. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/conv#n2176
22. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926#Text
23. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року для енергетичної дипломатії. URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-ekologichno-a1363r>
24. Стратегія енергетичної безпеки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text>
25. Указ Президента України «Про невідкладні заходи проведення реформ та зміцнення держави» №837/201933 URL: <https://www.president.gov.ua/https://www.president.gov.ua/documents/8372019-30389>